222. Törnevalla kyrkogårdsport, Åkerbo hd.

Pl. LXXIX. Fig. 1.

Litteratur: L. 1558; W. 65; L. f. B. 1558; C. F. Nordenskjöld, *ÖFT.* I, s. 35; *Reseber.* 1871, s. 57, teckn.; P. A. Säve, *ATS.* I, s. 73; *Reseber.* 1861, s. 30, teckning.

P. A. Säve uppger, att ett runstensfragment med inskriften: **ftiʀ : f**, 21 tum (61 cm) långt och 14 tum (40 cm) brett, fanns i trappan till komministerbyggningen. C. F. Nordenskjöld yttrar p. a. st.: »Om vid ringmurens nyare reparation eller dessförinnan den deruti vid södra porten — som nu är flyttad mera åt öster — befintliga runstenen (Liljegren n:o 1558) blifvit sönderslagen och gömd i muren, är svårt att säga. Ett fragment af granit, som tyckes hafva tillhört samma runsten, upptäcktes vid nedersta trappsteget å skolhusets förstuga. (Reseber. »i fordna komministergårdens förstugutrappa».) Det är 1,8 fot (52 cm) långt och 8 à 10 tum (23 à 29 cm) bredt. Inom en 5 tums (14 cm) slinga läses: **ftiʀ : f . . .**» Fragmentet anträffades icke vid mitt besök 1888.

En teckning av lektor Wallman L. f. B. 1558 visar en korstecknad runsten med följande inskrift:

— in : sati : stin : þana : eftiʀ : farþakn —
5 10 15 20 25

Runan **s** har övre staven förlängd till nedre linien. På **t** i **eftiʀ** saknas kännestreck på teckningen.

Då det första kolon står i jämnhöjd med korsets fot, kan det föregående namnet svårligen hava varit långt utan kan alltså förmodas hava varit [**su**]**in** 'Sven'. Namnet **farþakn** är fsv. *Farthegn, Farthiægn*, varpå Lundgren blott har ex. från Norrland.

Översättning: Sven satte denna sten efter Fartegn —.

223. Törnevalla kyrka, Åkerbo hd.

Pl. LXXIX. Fig. 2.

Litteratur: L. 1128; W. 66; L. f. B. 1128, teckn.; C. F. Nordenskjöld, *ÖFT.* I, s. 34; *Reseber.* 1871, s. 75, teckn.; E. Ihrfors, *Ostrogothia sacra*, s. 34, teckn.

L. 1128 uppgiver, att runstenen ligger i kyrkogolvet, P. A. Säve, ATS. I, s. 73 (*Reseber.* 1861), omtalar, att »en runsten, öfverbyggd af läktaren, var oåtkomlig men sades vara läslig», varmed säkerligen samma runsten avses, C. F. Nordenskjöld fann den upprest i prästgårdens hage, den s. k. »Kyrkhagen», där den ännu står vid en liten väg från kyrkogården genom hagen, 120 steg från västra kyrkogårdsmuren.

Ämnet är gnejs. Höjden 1,78 m, största bredden upptill 1,30 m, vid foten 1,14 m. Slingans bredd är c. 15 cm.

Stenen är nedtill slipad, varigenom slingans början och slut blivit bortnötta.

Inskriftens första namn har säkerligen varit [þurs]tin; möjligen synes kolon, övre staven av **þ**, nedre delen av bistaven till **u**, nära hälften av staven till **r** och en del av mellanstrecket till ᛋ **s**; runorna **tin** äro delvis nötta, och övre staven av **n** saknas. Verbet är **raistþi** med staven på **t** utgående t. h. om bistavarnes föreningspunkt, **þ** är ojämnt, bär spår av att vara hugget med flera mejselhugg. I **þana** och i **mak** har **a** särdeles lång bistav, som i sista **a** i **þana** sitter ovanligt högt.

Runstenen har följande inskrift:

[: þurs]**tin : raistþi : stain : þana : iftiʀ : þuri : mak : sin**
5 10 15 20 25 30 35

Översättning: Torsten reste denna sten efter Torer sin måg (svärfader, svåger).

Något kors eller annat ornament kan icke upptäckas.

224. Stratomta, Törnevalla sn, Åkerbo hd.

Pl. LXXX. Fig. 1, 2.

Litteratur: L. 2068; D. 8vo 59; W. 67; Cod. Ups. R. 557, teckn.; C. Broocman, *Beskr. öfver Östergötland*, s. 210; P. A. Säve, *ATS.* I, s. 73; *Reseber.* 1861, s. 30; C. F. Nordenskjöld, *ÖFT.* I, s. 36, teckn.; *Reseber.* 1871, s. 77, teckn.; E. Ihrfors, *Ostrogothia sacra*, s. 33, teckn.

I cod. Ups. R. 557 finnes en d. 22 aug. 1727 gjord teckning av lector mathes. Lincop. Milberg med uppgift, att Stratomta runsten blev upptagen d. 6 juli 1724, samt att »bredwid thenna steen vid lag 20 aln. (11,86 m) är en stor jordhög hel rund och omkring platzen såsom af griffter i forna tider».

Runstenen står på Stratomta Postgårds västra gärde straxt invid södra gränsen av lungsotssanatoriets område.

Ämnet är gnejs. Höjden är 1,85 m, bredden 1,06 m på mitten över ögat på figuren i skeppets för. Slingans bredd är 11—12 cm.

Runstenen är ristad på två sidor och på vänstra kanten. Framsidan är prydd av ett seglande skepp med spetsiga stävar och delvis något otydliga figurer för och akter om masten, vilkas natur är oklar; måhända krigare med långa sköldar? På baksidans topp finnes ett konstfullt sammanflätat kors. Runorna äro djupt och tydligt huggna.

Framsidans inskrift börjar uppifrån höger med de tre namnen: **: estriþ : ausualti : aukmuntr :** sammanställda utan bindeord, något skiljetecken finnes icke mellan **auk** och **muntr.** I **raisa** är **i** upptill fortsatt som en linje av slingknuten men draget snett över slingan för att icke nedtill tagas för en sådan; det slutande **a** står ovanför slingknuten och utgör tillika ett snett kors på stenens topp med en punkt i varje öppning.

I baksidans inskrift synes icke bistaven t. v. på **a** i **aftiʀ** och på **n** i det slutande **sin.**

Runstenens inskrift är följande:

A) Framsidan: **: estriþ : ausualti : aukmuntr : þau : litu : rais : a :** B) Baksidan: **: stain : þansi :**
5 10 15 20 25 30 35 40

aftiʀ : halftan : faþur : sin : auk : astriþ : at : bunta : sin : C) Kanten: **: kuþan :**
45 50 55 60 65 70 75 80